

600. An (quæres) si quis post obtentam gratiam dispensationis super impedimentum occultum affinitatis ob copulam illicitam, iterum habuerit rem cum eadem consanguinea suæ sponsæ, antequam eam duxerit, nova indigeat dispensatione? R. Si dispensatio nondum sit fulminata seu executioni mandata a delegato¹, conveniunt omnes non indigere; nam tales dispensationes non sortiuntur effectum a die expeditionis, sed a die executionis. Imo probabilius dicunt non requiri novam dispensationem, etsi illa jam fuerit executata; quia illa affinitas jam sublata est per dispensationem quoad hunc effectum contrahendi matrimonium: et ita respondit S. Pœnitentiaria, 21 sept. 1752². — Hoc autem valet etiam quando dispensatio obtenta est a Dataria atque executata in impedimento consanguinitatis; modo non agatur de dispensatione in forma pauperum, pro qua iterata copula est de novo exponenda ad obtinendam novam dispensationem, mediantibus litteris in forma perinde valere; prout praxis et ipse stylus romanæ Curia probant ex Pyrro Corrado.

601. Quid (dices) si post obtentam dispensationis gratiam in gradu prohibito, intercesserit copula inter ipsos sponso, requiruntur nova dispensatio? Verius affirmant ex stylo Curia; si nondum dispensatio sit a delegato executioni mandata; nam major tunc pœnitentia imponitur. Ita declaravit S. C. C. anno 1635: Qui litteris dispensationis obtentis super gradu prohibito consanguinitatis, et illis non præseniatis contraxit, vel carnaliter sponsam cognovit, non potest absque nova dispensatione in matrimonio permanere. Hujus autem sententiæ fundamentum non est, quod hæc copula incestuosa inducat aliquod matrimonii impedimentum; sed fundamentum hujus particularis casus est stylus Curia, quæ tunc non intendit, ut vim habeat dispensatio, uti probat Sanchez. Est autem dispensatio obtinenda a Dataria si copula sit manifesta; a Pœnitentiaria vero, si copula occulta sit.

Diximus: Si nondum executioni mandata ipsa dispensatio; seculum enim si copula habita fuerit post dispensationis executionem; quia

¹ Dispensationis Litteræ dicuntur executioni mandata, quando delegatus a S. Sede ad dispensandum, reapse protulit sententiam dispensationis; etsi nuptiæ nondum contractæ sint.

² Alasia docet recessum esse ab hac declaratione; et hodie (in hoc casu) postulari et obtineri dispensationem ad cautelam. Verum quod ad cautelam peti soleat a nonnullis et obtineri dispensatio, non probat quod adsit impedimentum, cum id plerumque tantum fiat ad anxietates auferendas, ut notat Benedictus XIV, cum Diana, Notificatione cr. — V. Liguori, Op. Mor., l. VI, n. 1140.

tunc concessa dispensatione et ablata prohibitionem, cessat etiam malitia incestus.

Art. II. — De modo dispensationis exequendæ¹.

602. Quoad executionem dispensationum, quæ ab Episcopo tribuuntur, veniunt observandæ ab ipso præscriptæ clausulæ, quæ eadem ferme esse solent, ac illæ, quæ a Curia romana statuuntur.

603. Q. 1. Quomodo sunt exequendæ dispensationes Dataria?

R. Breve dispensationis ordinarie mittitur exequendum ad Episcopum vel ejus Vicarium: et quidem ad Vicarium, vel Episcopum oratricis, si oratores sint diversæ Diocesis. Episcopi autem nomine, venit Episcopus originis; et Sede episcopali vacante, non ad Vicarium capitularem, sed ad viciniorum Episcopum committi solet. Porro delegatus (antequam de facto dispenset, et dein mandet Parocho, ut servatis servandis, nuptiis assistat), inquirere debet in causæ veritatem sub pena nullitatis²; atque ad tenorem Brevis sedulo attendere, omnesque illius clausulas implere. — Quibus peractis, veniat ad dispensationem notans atque declarans, se agere uti Sedis apostolicæ delegatum. Videat autem, ne aliquid accipiat muneris vel præmii occasione dispensationis³. Item dispensatio accurate describatur, ac conservetur in archivio parochiali ad probandam canonicitatem matrimonii.

¹ V. Liguori, Op. Mor., l. VI, n. 1148; Homo Apost., tract. XVIII, n. 85. Et tomo I, p. 232.

² Benedictus XIV, Const. Ad Apostolicæ servitutis, 10 martii 1742. Probabilis est tamen dispensationem ab Officiali pronuntiatam, non factis perquisitionibus debitis, validam esse, modo causæ summo Pontifici expositæ re ipsa veræ sint: et excepto casu quo expresse committatur causarum verificatio, ut aliquando fieri dicunt (sed graviter peccaret Officialis, nisi aliqua suaderet necessitas, verificationem omittendo). Ita graves judicant viri: et re ipsa Pontifex, non præcise informationem, sed rei veritatem sub pena nullitatis præscribere videtur. Bouvier.

³ Imo si dispensetur in forma pauperum et aliquid muneris aut præmii accipiat præter dictam excommunicationem, ipsa absolutio et dispensatio nullius est roboris vel momenti.

604. Q. 2. *Quomodo exequenda est dispensatio S. Pœnitentiariæ?*

R. Ad fulminandam seu exequendam dispensationem a Pœnitentiaria obtentam, eligi solet Confessarius a pœnitente designandus, modo sit ex approbatis : et si Confessarius designatur uti laurea donatus, talis esse debet. Ait autem Pichler, quod si Confessarius electus dispensationem exequi recuset, vel nimis sit rigidus in pœnitentiæ impositione, potest orator seu pœnitens alium eligere Confessarium, etsi jam litteræ apertæ sint, modo nondum executioni mandatæ. — Plurimæ autem in rescripto apponuntur conditiones sedulo attendendæ, utpote essentielles : quarum quidem aliæ sunt ad effectum contrahendi matrimonium, aliæ ad effectum remanendi in jam contracto¹.

605. *Primo* : clausulæ matrimonii contrahendi explicatu maxime necessariæ ac sedulo attendendæ, sunt sequentes :

1^a *Si ita sit, si preces veritate nitantur* : quare executor investigare debet, num verum sit factum ; num vera causa, aliaque necessaria adjuncta : quæ omnia tamen non est necesse, ut verificata fuerint, quando Romæ scriptum fuit ; sed satis est ut vera fuerint et quando Romæ dispensatur, et quando dispensationem delegatus exequitur. In hac autem verificatione, non adhibentur testes ; sed tota fides est adhibenda ipsi pœnitenti, nisi delegatus certo sciat contrarium, idque cognoverit extra sacramentalem Confessionem, ut Sanchez et Cabassutius recte docent. Neque est exigendum iuramentum a pœnitente de veritate dicenda, nisi rescriptum id præcipiat.

2^a *Audita prius sacramentali Confessione* : ideo necessaria est pœnitentis Confessio ad ipsum valide dispensandum, etsi jam prius alteri confessus fuerit : ideo magis quia non nisi in ipsa confessione Confessarius valide dispensare potest. Et si dicatur *audita eorum confessione*, utriusque sponsi Confessio audienda est ; est enim conditio *sine qua non* : vel de novo

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1143. — Synodus Novar. Episc. Bertone, p. 333. — Benedictus XIV, *Notificatione* LXXXVII. — *Bibliotheca de' Parochi di campagna*, vol. II.

supplicandum, si id locum habere non possit. — Quid de absolute? responsio S. Pœnitentiariæ apud Compans relata, statuit : *Dispensationem validam fore, etsi Confessio sit nulla et sacrilega ; et absque Sacramentali absolute concedi posse, si forte urgens aliqua necessitas id suadeat.*

3^a *Sublata occasione peccandi* : intelligitur occasio voluntaria et proxima, quæ de facto est tollenda. Si vero occasio sit necessaria, auferri debet saltem ex animo ; atque ex proxima fieri remota, ut recte explicat Tournely. Ait Talento, hanc clausulam non poni sub pœna nullitatis, sed ad monendum Confessarium, quid ipsi agendum sit.

4^a *Dummodo impedimentum sit occultum* : si dicat omnino occultum, ut solet poni in impedimento criminis, tunc non est amplius tale, si possit per duos testes probari. Si dicat simpliciter occultum, tunc non obstat juxta Fagnanum, si notum sit 4 aut 5 personis loci ; imo alii dicunt esse occultum, si cognitum sit 7 aut 8 personis in civitate, sex solis personis in oppido. Nil autem refert quomodo hæc cognitio habita fuerit, etsi ex arcissimi secreti violatione ; semper enim verificatur, impedimentum non amplius occultum esse. Potest autem delegatus exequi rescriptum, si olim publicum, nunc ex hominum memoria exciderit ; sed exigunt decennii oblivionem, ut notat Marcus Leo. Non poterit autem dispensare, si prudens adsit timor, ne impedimentum ex occulto fiat publicum : vel si impedimentum sit materialiter publicum, sed occultum formaliter, veluti si pluribus notum sit aliquem, antequam matrimonio jungeretur, cum sorore uxoris suæ rem habuisse ; ignoretur tamen inde exortum esse impedimentum dirimens. Ita Benedictus XIV, qui etiam docet, iterum recurrendum esse, si delictum in loco, quo est contrahendum matrimonium, sit occultum : sed alibi sit publicum¹.

¹ Ceterum bene potest iterum recurri ad S. Pœnitentiariam, quando factum unde exurgit impedimentum, est publicum materialiter, quia jam viciniæ cognitum est ; sed formaliter occultum, quia ignoratur inde oriri impedimentum. In eo casu, S. Pœnitentiaria solet adhuc dispensare tanquam de occulto ; sicut etiam nonnunquam dispensat, etsi impedimentum sit cognitum decem personis, si ad eam specialiter pro eo casu recurratur. — Ita Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1111.

5^a *Injuncta pœnitenti pro suo gravi crimine gravi pœnitentia salutari* : id est juxta vires pœnitentis, quod quidem determinatur, habita ratione personarum, conditionis, ætatis et sexus; nam, v. g., quæ pro robusto levis putatur, non ita erit pro fœmina tenere educata. Talis esset, v. g., per sex menses jejunium semel in hebdomada, vel recitatio Rosarii ter in hebdomada, aut frequens Confessio saltem semel in mense, orationes, lectio spiritualis, eleemosyna, etc. Si autem pœnitens debitam pro suo peccato pœnitentiam jam egisset, poterit tunc pœnitentia moderari, modo illa jam non sit injuncta a Pœnitentiaria tanquam commutatio ¹. Aliquando præcipitur pœnitentia *gravis et longa, vel diuturna* : recitatio Coronæ, v. g., singulis hebdomadis per annum, est gravis et longa; per tres autem annos, est diuturna. *Bouvier* ².

6^a *Et aliis de jure injungendis; aliudque non obstat* : 1um respicit tum alias obligationes, quas potest habere pœnitens, v. g., famæ restituendæ, tum alias pœnitentias aliis delictis proportionatas; 2um præcipit inquirendum esse, an aliud subsit impedimentum, quod ubi reperiatur, iterum est ad Pœnitentiariam confugiendum : et etiam ad Datariam, si publicum esset, nulla ei facta occulti impedimenti mentione.

¹ Si Confessarius, ex culpabili negligentia, pœnitentiam delicto proportionatam non imponat, graviter peccat; verum, juxta fere omnes, dispensatio est nihilominus valida : non vero si pœnitens, gravem suscipiendo pœnitentiam, intentionem eam implendi non haberet. Quæ pœnitentia non potest ab alio Confessario mutari, cum inferior non possit cognoscere in rem superioris; excipiunt nisi necessitas urgeat vel suadeat vera utilitas, ex præsumpta nempe superioris voluntate. — V. *Summa, Sylvestrina*, v^o Confessio, § 1, n. 51.

² Cavendum est, ne ea injungatur pœnitentia, unde pœnitentis delictum detegi possit. Quoties autem quolibet mense vel singulis mensibus injungenda dicitur Confessio, necesse est ut ad plures menses imponatur; et quamvis ad clausulæ veritatem sufficere videatur, ut duobus tantum mensibus emittenda Confessio præscribatur; recte tamen monent graves auctores æquitati consentaneum esse ut plurimum, si ea per semestre injungatur. Ceterum indefinite præscripta singulis mensibus confessio non videtur in perpetuum esse imponenda : multo enim clarius in Litteris exprimi et designari solet oneris perpetuitas. — Ita *Synodus Novariensis* ab Episcopo Balbis Bertone, celebrata anno 1778.

2^a *Ut dispensatio in foro externo nullatenus suffragetur* : unde si impedimentum fiat publicum, ad scandalum vitandum conjuges separentur, donec pro externo foro a Dataria obtineatur dispensatio : attamen secreto uti conjuges haberi possunt; quia revera impedimentum sublatum est. Imo si, v. g., fides seu testimonium Confessarii accedat de dispensatione obtenta (hoc testimonium conjugibus ipsis petentibus), nullus amplius inferendæ illis molestiæ locus erit; nam et Episcopus et Parochus et judex Confessarii attestationi acquiescunt.

8^a *Præsentibus laceratis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ*, ne scilicet occultum pœnitentis peccatum in lucem veniat : hæc laceratio facienda est statim, id est saltem intra triduum ab executione dispensationis, vel saltem a matrimonio celebrato. Etsi tamen sub gravi præcepta sit laceratio, non corrumpit dispensatio casu quo litteræ non lacerentur. « Quand le recours a été fait par les deux parties qui sont considérées comme mari et femme, et, en réalité, vivent en concubinage, on ne met point la formule *laceratis*; c'est le curé seul et non le simple confesseur que l'on commet pour assister au mariage, en présence de deux témoins, mais sans les publications ordinaires; et cela afin de garder une preuve écrite du mariage secret, tel qu'il est réglé dans la Bulle de Benoît XIV *Satis vobis*. Si les concubinaires réputés conjoints, outre la dispense dont il s'agit, avaient besoin de quelque autre dispense pour un empêchement dirimant qui existerait entre eux, la Sacrée Pénitencerie enverrait deux lettres distinctes, l'une avec la dispense de cet empêchement qui porterait l'injonction *laceratis*; l'autre, permettant de contracter le mariage secret sans cette injonction, afin que l'on puisse avoir toujours un souvenir et un document certain de la célébration du mariage ¹. »

606. *Secundo* : clausulæ speciales, quæ omnino verificari debent ad dispensandum in jam contracto matrimonio, hæc sunt :

¹ Abrate, *L'Esprit du curé*. Roma, t. IV, pag. 417. — Ferraris, v^o *Instructio parochor*.

1^a Si separatio fieri non possit absque scandalo, et ex cohabitatione de incontinentia probabiliter timeatur. Quæ clausula agitare non debet Confessarium; cum vix in praxi aliter esse possit: unde rarissime aut nunquam erit necessarium experiri, an conjuges possint separari et honeste vivere tanquam frater et soror.

2^a Certiorata parte de nullitate prioris matrimonii; sed ita caute, ut oratoris delictum nunquam cognoscatur. Consensus autem compartis sic exigi potest: si nullum sit periculum infamiæ aut separationis, aperte dicat sponsa parti ignaræ: *Nullum est matrimonium nostrum propter aliquod impedimentum: vel dixit mihi Confessarius nullum esse; ideo renovemus consensum.* Quia tamen id raro fieri potest, cum raro conveniat monere partem ignaram, hinc assignantur communiter duo alii modi, qui nobis arrident: 1. ut sponsa dicat: *Quando nupsi tecum, non satis curavi de vero consensu; nunc verum præstare volo: vis præstare et tu?* Sine mendacio id dicit; quia consensus invalide præstare est nullus; 2. ut hæc verba proferat: *Scrupulis angor de valore matrimonii nostri, ideoque renovemus consensum;* id enim satis est, ut altera pars ponat consensum novum independentem a primo¹. — Quod si Confessarius videat hanc conditionem non posse verificari, nec spem adesse obtinendi novum consensum, uti si, v. g., in discordiis vivant conjuges, id ab initio Pœnitentiariæ exprimat: vel postea ad eam scribat, ut obtineat dispensationem *in radice* (X).

3^a Uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala, contrahere valeat; id est sine præsentia Parochi et testium.

¹ Alius modus est, si accedat copula, maritali affectu habita, ex parte conjugis consensu impedimenti per dispensationem jam sublato, intendendo sic exprimere novum consensum ad matrimonium de novo contrahendum; nam ex altera parte inscia jam exercetur copula eo affectu ex primo consensu præstito usque tunc in effectu perseverante. Hic tamen modus, quem non reprobatur Benedictus XIV, *Notificatione* LXXXVII, n. 74, tunc tantum sufficeret quando non esset locus modis aliis; et insuper immineret periculum gravis damni. — V. Liguori. *Op. Mor.*, l. VI, n. 1117.

DISPUTATIO QUARTA DE MATRIMONII CELEBRATIONE ET CONVALIDATIONE

607. Q. 1. Quid requiritur ad ritam matrimonii celebrationem?

R. Ex parte contrahentium id requiritur, ut sint in statu gratiæ; quia suscipiunt Sacramentum vivorum; ideo præstat prius conscientiam Confessione expiare¹, atque ad uberio-rem gratiam Eucharistiam suscipere, et Dei benedictionem in proprias nuptias suppliciter postulare. Imo congruum est, ut pro ea celebratione tempus eligant, quod faciendo Sacro constitutum est ab Ecclesia; adeo ut non modo virtute Sacramenti, verum etiam Sacrificii fructibus cumulentur².

608. Ex parte vero Parochi, vel alterius legitimi assistentis requiritur, ut servet accurate quæ in Rituali R. præscripta sunt: ut nempe *in Ecclesia superpelliceo et alba stola indutus, coram tribus aut duobus testibus, virum et mulierem (quos parentum vel popinquorum suorum præsentia cohonestari decet) de consensu in matrimonium interroget, utrumque singillatim vulgari sermone: et cetera ibidem adnotata religiose curet.* Matrimonio celebrato *si nuptiæ sint benedicendæ*, Missam propriam (in qua scilicet ea nuptiarum benedictio habetur), legat; servatis tamen Rubricis³.

¹ Non possunt tamen absolute loquendo exigere Parochi, ut Confessio matrimonio præmittatur, nisi præceptum Episcopi hoc statuat; nam ad gratiam recuperandam sufficit hic etiam contritio. Aliunde Parocho plerumque non constat, sponsos non esse in gratia. Imo etsi adsit lex, possunt quandoque occurrere casus, in quibus lex ista exceptionem admittere videatur, ad majora scilicet præcavenda mala. *Gousset, Gury.* — V. *Analecta juris pontificii*, t. I, p. 704.

² V. Novariensis Synodus; *Gousset, Theol.*, n. 896; et Benedictus XIV, *Notificatione* XLVI.

³ Circa rubricas V. Appendix II in fine voluminis primi, ubi notantur plurimæ declarationes. Id unum addimus: Si Missa sit de sponsis, tres dicendæ sunt Orationes; prima de sponsis; 2^a et 3^a diei currentis; id est 2^a de Officio diei; 3^a quæ dicenda foret secundo loco in Officio diei, si esset de simplicis